

Przedmowa

Wielki polsko-ukraiński słownik frazeologiczny z indeksem obejmuje około pięciu tysięcy wyjściowych polskich frazeologizmów oraz ich ukraińskie odpowiedniki. Jest to pierwsze leksykograficzne wydanie frazeologii polsko-ukraińskiej w takim zakresie.

Frazeologizmem (związkiem frazeologicznym, jednostką frazeologiczną) jest jedność leksykalno-gramatyczna dwóch lub więcej składników, która ma integralność semantyczną (całościowe znaczenie frazeologiczne) i niepodzielność składniową. Związki frazeologiczne nie są tworzone w procesie mowy, ale są odtwarzane jako gotowe formuły. Jednocześnie jednostki frazeologiczne mają stały podstawowy skład, a także warianty, które polegają na możliwości zastąpienia poszczególnych składników lub użycia innej formy gramatycznej.

Z reguły frazeologizmy powstają w wyniku nadania nowego, metaforycznego sensu połączeniom wyrazowym. To właśnie takie związki (idiomy) stanowią podstawę *Słownika*. W skład jednostek rejestrowych weszły również stałe porównania i powszechne niemetaforyczne połączenia wyrazów. Do frazeologizmów rejestrowych (polskich) nie zalicza się przysłów, terminów złożonych, a także połączeń wyrazowych, w których jeden ze składników jest używany w znaczeniu przenośnym, a drugi zachowuje swoją pierwotną semantykę leksykalną, np. *orli nos*.

W *Słowniku* znalazły się przede wszystkim takie frazeologizmy, które wchodzą do aktywnego korpusu współczesnego języka polskiego i ukraińskiego. Jednocześnie jednym z zadań prezentowanej publikacji leksykograficznej jest popularyzacja narodowych związków frazeologicznych, dlatego w *Słowniku* uwzględniono również frazeologizmy, które ostatnio są używane rzadziej, ale nie należą do zasobu archaicznego lub dialektalnego. Związki frazeologiczne, które mają ograniczony zakres zastosowań we współczesnych językach, mają odpowiednie kwalifikatory.

Głównym materiałem *Wielkiego polsko-ukraińskiego słownika frazeologicznego z indeksem* były narodowe korpusy języka polskiego i ukraińskiego, przykłady wykorzystania frazeologizmów w sferze internetowej (kontencie), a także słowniki różnego typu, np.: *Wielki słownik frazeologiczny języka polskiego PWN z przysłowiami*,

Uniwersalny słownik języka polskiego, Словник фразеологізмів української мови, Українсько-польський словник міжмовних омонімів і паронімів. Przy doborze frazeologizmów wzięto pod uwagę częstotliwość stosowania związku frazeologicznego, jego wariantów oraz zwykły szyk składników frazeologizmu. Znaczna część frazeologizmów polskich i ukraińskich stała się przedmiotem opisu leksykograficznego po raz pierwszy.

Słownik przeznaczony jest dla szerokiego grona użytkowników – uczniów, studentów, słuchaczy szkół językowych, nauczycieli, naukowców, tłumaczy, wszystkich zainteresowanych polsko-ukraińskimi kontaktami językowymi.

Передмова

Великий польсько-український фразеологічний словник з реєстром включає біля п'яти тисяч вихідних польських фразеологізмів, а також їхні українські еквіваленти. Це перше лексикографічне видання польсько-української фразеології такого обсягу.

Фразеологізмом (фразеологічним зворотом, фразеологічною одиницею) вважаємо лексико-граматичну єдність двох і більше компонентів, яка має семантичну (значеннєву) цілісність (цілісне фразеологічне значення) і синтаксичну неподільність. Фразеологічні звороти не створюються у процесі мовлення, а відтворюються як готові формули. При цьому фразеологічні одиниці мають постійний основний склад, а також варіанти, які полягають у можливості заміненості окремих компонентів.

Як правило, фразеологізми утворюються внаслідок метафоричного переосмислення вільних словосполучень. Саме такі звороти (ідіоми) складають основу *Словника*. До складу реєстрових одиниць увійшли також стійкі порівняння та поширені безобразні звороти. До реєстрових (вихідних польських) фразеологізмів не належать прислів'я, складені терміни, а також словосполучення, у яких один з компонентів вжитий у переносному значенні, а другий зберігає свою первинну лексичну семантику, напр., *orli nos*.

До *Словника* увійшли передусім ті фразеологізми, що складають активний фонд сучасних польської та української мов. Водночас одним із завдань представленого лексикографічного видання вважаємо популяризацію національних фразеологічних зворотів, тому до *Словника* включено також фразеологізми, що останнім часом вживаються менш частотно, проте не належать до складу архаїчних або діалектних. Звороти, які мають обмежений діапазон використання у сучасних мовах, мають відповідні позначки.

Основним матеріалом *Великого польсько-українського фразеологічного словника з реєстром* стали національні корпуси польської та української мов, приклади використання зворотів в інтернет-сфері (у контенті), а також

словники різного типу (напр.: *Wielki słownik frazeologiczny języka polskiego PWN z przysłowiami*, *Uniwersalny słownik języka polskiego*, *Словник фразеологізмів української мови*, *Українсько-польський словник міжмовних омонімів і паронімів*). При відборі фразеологізмів враховувалася частотність вживання фразеологічного звороту, його варіантів і найбільш поширений порядок розташування компонентів фразеологізму. Значна частина як польських, так і українських фразеологізмів вперше стала предметом лексикографічного опрацювання.

Словник призначений широкому колу користувачів – учням, студентам, слухачам курсів, викладачам, науковцям, перекладачам, усім, хто цікавиться польсько-українськими мовними зв'язками.